

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARI GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

HAZIRLAYAN:

Sema CEYRAN

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI

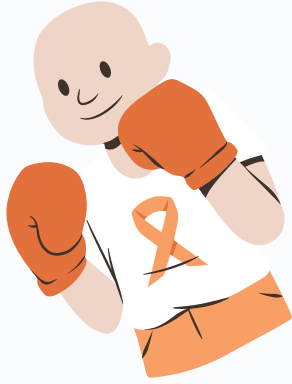

İLKOKUL ÇAĞI (6-9 YAŞ)

Okul çağı, çocuğun yuvasından çıkıp, dış dünyaya açıldığı, toplumsal çevreye iyice karıştığı çadır. İlköğretimin ilk yıllarını içine alan bu dönem, ergenliğin ilk belirtilerinin başladığı yaşlarda son bulur.

Bu dönemde çocukların yaşayacakları gelişimsel özellikler ve değişimler, zaman zaman kişisel farklılıklar gösterse de genel olarak öngörebileceğimiz bir seyir izler.

Çocukların gelişim çağı özelliklerini neden bilmeliyiz?

Evde çocuklarımızı okulda öğrencilerimizi anlayabilmek için,
Her gelişim döneminin getirdiği yenilikleri anlayabilmek için,
Hangi davranışın normal hangi davranışın anormal olduğunu kavrayabilmek için,
Her gelişim döneminin kendine has psikolojisini kavrayabilmek için,

Ve her şeyden önemlisi onların gelişimine uygun davranabilmek, onlara uygun yollarla destek olmak için çocuklarımızın gelişim özelliklerini bilmeliyiz.

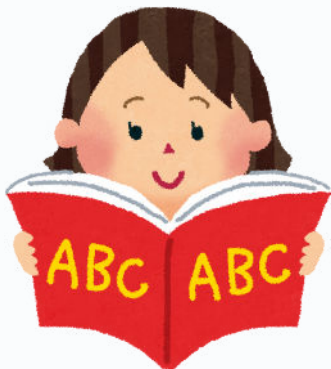
İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA FİZİKSEL-MOTOR GELİŞİM

- Büyümenin ilk çocukluk yıllarına göre yavaşladığı gelişimin daha çok kol ve bacaklarda hızlı olduğu küçük kasların gelişimini sürdürdüğü yıllardır.(El, parmak, dil hareketleri)
- Bu yaş çocuklarının büyük kas gelişimi, küçük kas gelişimine oranla daha iyidir. Koşmak, zıplamak gibi etkinlikleri; masa başında yapacakları yazma, kesme gibi etkinliklere tercih ederler. Henüz küçük kaslar ve el becerileri yeterli derecede gelişmemiş olduğu için bu çağda yapılan işler kaba saba olur.
- Yine bu dönem çocuğunda göz - el koordinasyonu tam sağlanamadığından (özellikle dönemin başlarında olanlar) resim, el işi, düzgün yazı yazma gibi etkinliklerde zorlananlar olacaktır.
- Bu dönem çocuğunda eklemler halen yumuşak olduğundan dik oturma ve düzgün yürüme alışkanlıklarının kazandırılması önemlidir.
- Bu dönem çocuğu oldukça enerjik ve hareketli bir görünüm sergiler. Çoğu zaman yorulduklarının bile farkına varmazlar. Onların bu hareketliliği oyunlarına da yansır. Ağaca tırmanmak, ip atlamak, seksek oynamak zevk aldıkları oyunlardır. Kızlar müzik eşliğinde dans etmekten ve ritmik oyunlardan hoşlanırlar.
- Bu çağda beden sağlığı ile düşünme gücü arasında yakın bir ilişki olduğundan çocukların sağlıklı ve dengeli beslenmeleri önemlidir.
- Yine bedensel gelişimde bu dönem çocuğunda kalıcı dişler çıkmaya başlar, o yüzden de diş bakımı ve temizlik alışkanlığının da kazandırılması gerekir. Kendi sağlığını koruma işinde bir takım sorumlulukları üzerlerine alabilirler. Kendi havlu ve bardağını kullanmayı, dışarı çıkarken havaya göre giyinmeyi, kalem veya parmağını ağızına sokmamayı ve öz bakımla ilgili becerileri kazanmaya başlarlar.
- Okul çağı çocuğu hem kaba hem de ince motor becerilerini sergileyebileceği etkinliklere katılmak için oldukça isteklidir. Bu nedenle de çocuğun fiziksel aktiviteler içerisinde yer alması beden sağlığı, kendini yeterli hissetme, bilişsel ve sosyal becerilerin gelişimi gibi çocuğun gelişimini pek çok açıdan olumlu yönde etkilemektedir.
- Bu yaş çocuklarının etkinlik aralarında dinlenmeye ihtiyaçları vardır. Fiziksel ve zihinsel çalışmalarda kolayca yorulurlar.

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA ZİHİNSEL GELİŞİM

- Daha uzun süreli dikkat gösterebilirler ve öğrenme kapasiteleri artar. Ancak, karmaşık görevlerde hala dikkatlerinin dağılması mümkündür.
- Gelişimsel olarak çocuk önce okumayı, sonra yazmayı ve daha sonra da aritmetik işlemleri öğrenir.
- Çocuğun zaman kavramını öğrenmesi de onun gelişimi ile ilgilidir. Okula başladığı zaman çocukta kabaca bir saat kavramı vardır, ancak takvimi, ayları, haftaları ve günleri öğrenmesi belirli bir gelişim basamağına erişmesi ile mümkündür. Biz yetişkinlerin anladığı anlamda zaman kavramı çocuklarda ortalama 4. Sınıfta kazanılır.
- Bu çağ çocuğu para kavramını, ne işe yaradığını nasıl kullanılacağını bilmek ister. Ona haftalık harçlık vererek paranın nasıl kullanılacağı öğretilmelidir(3. ve 4. sınıfta). Çocuğa harçlığının günlük olarak verilmesi ona para yönetimini öğretmez. Harçlık için ideal olan haftalıktır. Çocuk bir şeye para harcamaya karar verdiğinde o şeyin gerekli olup olmadığını anne baba ona sormalıdır. Gerekirse çocuğu birkaç kez ikaz etmelidir. Ama çocuk isteğinden vazgeçmiyorsa engel olmamak gerekir. Deneme yanılma yoluyla hatasını anlayacaktır ve yaptığı bu küçük hata onu ileride daha büyük hatalar yapmaktan kurtaracaktır.
- Zihinsel gelişime paralel çocukta dil eğitimi de hızlıdır. 8 - 9 yaş civarında çocuğun kelime hazinesi oldukça genişler. (sözcük dağarcıkları ortalama 3000 kelime)(birlikte kitap okumak, çocuk dergileri okumak, yaşlarına uygun belgeselleri birlikte izlemek, sohbet etmek, yeni yerler gezmek-hakkında konuşmak)

İLKOKUL ÇAĞI COCUKLARINDA SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİM

- 1. Sınıfa başlayan bir çocuk için bu dönem aile ya da anaokulu gibi dar bir çevreden çıkıp ilkokul gibi çok daha geniş bir çevreye girdiği ve kişilerarası ilişkilerin geliştiği ve buna paralel olarak çocuğun sosyalleştiği bir dönemdir. Sosyal gelişimin belki de en önemli basamağını bu geçiş oluşturur.
- Çocukların en önemli duygusal ihtiyacı her dönemde olduğu gibi bu dönemde de sevmek ve beğenilmektir. Sevilen ve beğenilen çocuğunun ruh sağlığı daha sağlıklı bir görünüm arz eder. Bu nedenle yetişkinlerin tutum ve davranışları önemlidir. İlgili odağı olmak, başarılı olmak isterler. Başarısız olduklarında hayali başarılarla sığınabilirler.
- Duygusal gelişim devam ettiğinden duygularda farklılıklar sıklıkla görülebilir. Bu dönemde korku, öfke, kıskançlık, neşe gibi duygular çocuğun bir gününü art arda doldurabilir.
- Bu dönem çocuğu henüz esnek düşünemez. İşte bundan dolayıdır ki ilköğretimin ilk yıllarında görülen sabit fikirlilik ve inatçılık çocukta düşünce esnekliğinin henüz kazanılmamış olmasından kaynaklanır.
- Sınıf ortamında çocuk olaylara başka birinin penceresinden bakabilmeyi, başkalarının duygu, tutum ve davranışlarına ilişkin yorumlar yapabilmeyi öğrenir. Böylece kendi davranışlarını düzenleyerek çevresine uyum sağlamayı öğrenir.
- Bu dönem çocuğu paylaşmanın gereğini kavrayacak olgunluktadır. Gittikçe artan arkadaşları ile geçinebilme ve paylaşma becerisi onun sosyal gelişiminin bir sonucudur. Sosyalleşmeye dair tüm bu yetilerin kazanılmasında çocuğun 0-6 yaş diliminin etkisi çok büyüktür. Eğer evdeki eğitim destekleyici nitelikteyse süreç normal ilerleyecektir.
- Oyunlarında kahramanları, üstün rolleri yaşarlar. Resimlendirilmiş öykülere, fıkralara merak sararlar.

- Bu dönem çocuğunda somut düşünme hakimdir. Somut düşünme çocuğun duyu organlarıyla algılayabildiği nesnelere ve olaylar üzerinde çok boyutlu ve mantıklı düşünme biçimidir. Örneğin çocuk “yarım” kavramını asla “bir bütünü yarısına denir” gibi bir tanımla öğrenemez. Ancak bir elmayı ikiye bölerek çocuğa yarımı kavratırız. Sevgi de soyut bir kavramdır. Çocuk sevildiğini hissedebilmek için fiziksel teması ihtiyaç duyar. Aferin derken başının okşanması, başarılarında tokalaşma yapılması veya çok iyisin “çak” gibi fiziksel temaslar çocuğun ben iyiyim ve seviliyorum duygularını perçinler. Bu yaşta eleştirilere karşı çok hassastır, özellikle hayatındaki en önemli kişiden gelecek destek ve övgüler çocuk için çok önemlidir.
- İlköğretim çağı çocuklarının “öğrenmek-üretmek” için güdüsü çok fazladır.
- Bu çağ çocukları, konuşmaya, tekrarlamaya çok meraklıdır. Yazmaya ilgi ve merakları daha azdır.
- Çocuklar bu dönemde somut düşünme evresinde oldukları için, çoğunlukla görerek ve yaparak öğrenirler. Bu nedenle söylediklerinizden çok davranışlarınız önemlidir. “Sözcükleriniz” ve dolayısıyla “konuşmalarınız” soyuttur.
- Çok benzer olaylarda bile ilişkilendirme ve bilgiliyi transfer etme becerisinden henüz yoksun oldukları için, onlarla saatlerce konuşmak yerine, doğruyu somut olarak ve örnekler üzerinden göstermek çok daha anlaşılır olacaktır.
- Neden-sonuç ilişkisi kurmada ilerleme kaydederler. Bu nedenle sorunlar hakkında konuşurken “Bu davranış neden yanlış olabilir sence?” “Bu davranışı yapmaya devam edersen ne gibi sonuçları olabilir? gibi cümlelerle sohbet etmeliyiz ki çocuğumuzun bu becerisini geliştirmek önemlidir.

- Bu dönem çocuğu henüz kendini değerlendirme becerisine sahip değildir. Bu y¼zden içeriği sık değişen arkadaşlık sorunları ile karşı karşıya kalabilir. Kavgaların sık yaşandığı bu dönemde erkekler fiziksel saldırganlığı kızlar ise sözel saldırganlığı tercih ederler. Birbirlerine karşı oldukça acımasızdırlar. Birbirlerinin kusurları ile alay etmelerine sık rastlanır.
- Bu yaş çocukları eleştirilere karşı çok hassastır. Özellikle öğretmen onlar için hayatlarındaki en önemli kişilerden biridir. Ondan gelecek destek ve övgü çocuklar için çok önemlidir. Bu yaş, çocuğun kendini kolayca “üretken” veya “beceriksiz” hissedeceği bir devredir.
- Bu yaş çocukları kolayca motive olurlar. Sadece yapılması istenilen şeyin, nasıl söylendiği önemlidir. Hemen heveslenirler ama bu hevesleri kısa sürer.
- Karşılarındaki kişilerin duygularına karşı çok hassastırlar. Özellikle yakın çevrelerini “hayal kırıklığına uğratmaktan” çok korkarlar.
- “İyi bir dinleyici olmak” bu dönem çocuğunun sahip olmakta zorlandığı bir durumdur. (dinlemeyi konuşmak kadar sevmez.)
- Aile içindeki çatışmalardan, anne baba tartışmalarından çok çabuk etkilenirler. şiddetli konuşmalarınızı çocuğun olmadığı bir ortamda yapmanız, ona aile güvenliğini hissettirecektir.
- Çocukların değer yargıları da bu dönemde gelişmektedir. Saygı, hoşgörü, doğruluk, dürüstlük, iyilik, kötülük gibi... Bu değerleri yaşantı yoluyla öğrenir. Çocuğunuzun odasına girerken kapısını tıkladıyorsanız özel yaşama saygı, ihtiyaç sahiplerine karşılıksız destek veriyorsak iyilik yapmayı öğrenir.
- Bu yaş çocukları biriktirmeyi severler. Örneğin deniz kabukları, cipsten çıkan oyun kartlarını vb. biriktirmek en büyük zevkleri olabilir. İleriki yaşlarında edinecekleri hobilerin temelini küçük nesnelere biriktirmeye başlayarak atarlar. Onlara destek vermemiz, yetişkinler tarafından önemsendiği duygusunu pekiştirir. Kendisine de ilgi duyduğu bir alanda detaylı bilgi edinme fırsatı verir.
- Övünmeye bayılırlar. Yaşıtlarıyla hem arkadaşlık kurma isteği vardır, hem de onların arasında bir beceri ve yetenek üstünlüğü ile sıvrilmek çabasındadırlar.

- Bu dönemin başında kız ve erkek çocuklar birbiriyle oynamaya devam etseler de genel olarak en yakın arkadaşlarını gene kendi cinslerinden seçerler. Bu çağın sonuna doğru kız ve erkek çocukların ilgileri ve oyun etkinlikleri ayrılmaya başlar. Kızlar ve erkekler ayrı gruplar halinde birbirlerinin karşısına çıkar ve aralarında tartışmalar ve anlaşmazlıklar olabilir.
- Arkadaş seçiminde daha titiz olmaya başlarlar. 1-2 tane iyi ve sürekli arkadaşları olabilir, bunun yanında sevmedikleri ve uzak durmayı yeğledikleri arkadaşları da vardır. Sırdaş olmak çok önemlidir, ancak çok iyi sır sakladıkları söylenemez..
- Özellikle okul uyumunda arkadaşlarının rolü büyüktür. Okulda arkadaş ilişkileri iyi gidiyorsa, okulu oldukça severler ama ilişkilerinde ters giden bir şeyler varsa okula gitmek istemeyebilirler ya da gönülsüz giderler. Arkadaşlarının düşüncelerini çok önemserler ama ilişkileri için verdikleri kararları çabuk unuturlar.
- Oyunlarda kurallar devreye girer ve kurallı grup oyunlarına geçiş görülür(voleybol, basketbol gibi). Küçük grup oyunlarını severler ancak bu devrede ahlaki gelişim yönünden kuralları değişmez olarak gördüklerinden grup oyunlarında kuralların değiştirilmesini benimseyemezler. Sözelimi iki kişi oynarken her şey yolundayken ortama üçüncü birinin girmesi işleri karıştırabilir. Burada daha çok birinci tercih olamama kaygısı hakimdir. Bu yaş çocuklarının hemen hepsinde arkadaşları tarafından ilk tercih edilen kişi olma isteği vardır. Üç ya da daha fazla kişinin olduğu oyun gruplarında, lider olan kişiyi çekememe, onun koyduğu kurallara isyan etme ama bunun yanında onunla arkadaş olmaktan vazgeçememe gibi çelişkili tepki ve duygular yaşayabilirler.
- Bu yaş dönemi çocuğunda koyulan oyun kurallarını başkaları değil sadece kendileri değiştirebilir diye, egosantrik bir düşünce söz konusudur.
- Korkuların konusu çoğu kez cin, cadı, hortlak, şeytan gibi hayal ürünü şeylerdir. Çocuklar bunların karanlık yerlerde, kapalı odalarda bulduklarına inandıklarından, karanlıktan, bodrumdan, tavan arasından ürkerler. Anne-babaları veya arkadaşları tarafından sevilmemekten, annelerini kaybetmekten, okula geç kalmaktan veya ödevlerini yetiştirememekten korkarlar. Anlatılan masallar ve hikayeler, okunan kitaplar, görülen filmler, bu korkuların kaynağı olabilir. Bu dönemin sonuna doğru genel olarak korkular ve endişeler azalır.

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA CİNSEL GELİŞİM

- Ruhsal gelişimi yolunda giden bir okul çocuğunda cinsel kimlik iyice belirmiştir. Kızlar kız özelliklerini, erkekler erkek özelliklerini, anne-baba ile özdeşim sonucu kazanmışlardır.
- Bu çağda önemli bir değişiklik, cinsel merakların yatışması ve durgun bir döneme girmesidir. Oyun çağındaki gibi anne-babaya soru sormazlar, cinsel konulardan kaçır gibidirler; ancak günümüzün değişen koşulları ve artan uyarıcı düzeyi nedeniyle bu dönemin artık eskisi kadar sakin ve uykuda geçmediğini görebiliyoruz.
- Her ne kadar hemcinsleriyle oyun oynasalar da, karşı cinsin ne yaptığıyla ilgili merak sahibidirler. Hatta zaman zaman karşı cinsten arkadaşlarının cinsiyet özellikleriyle ilgili meraklarını giderecek oyunlar, şakalar ortaya çıkabilir.

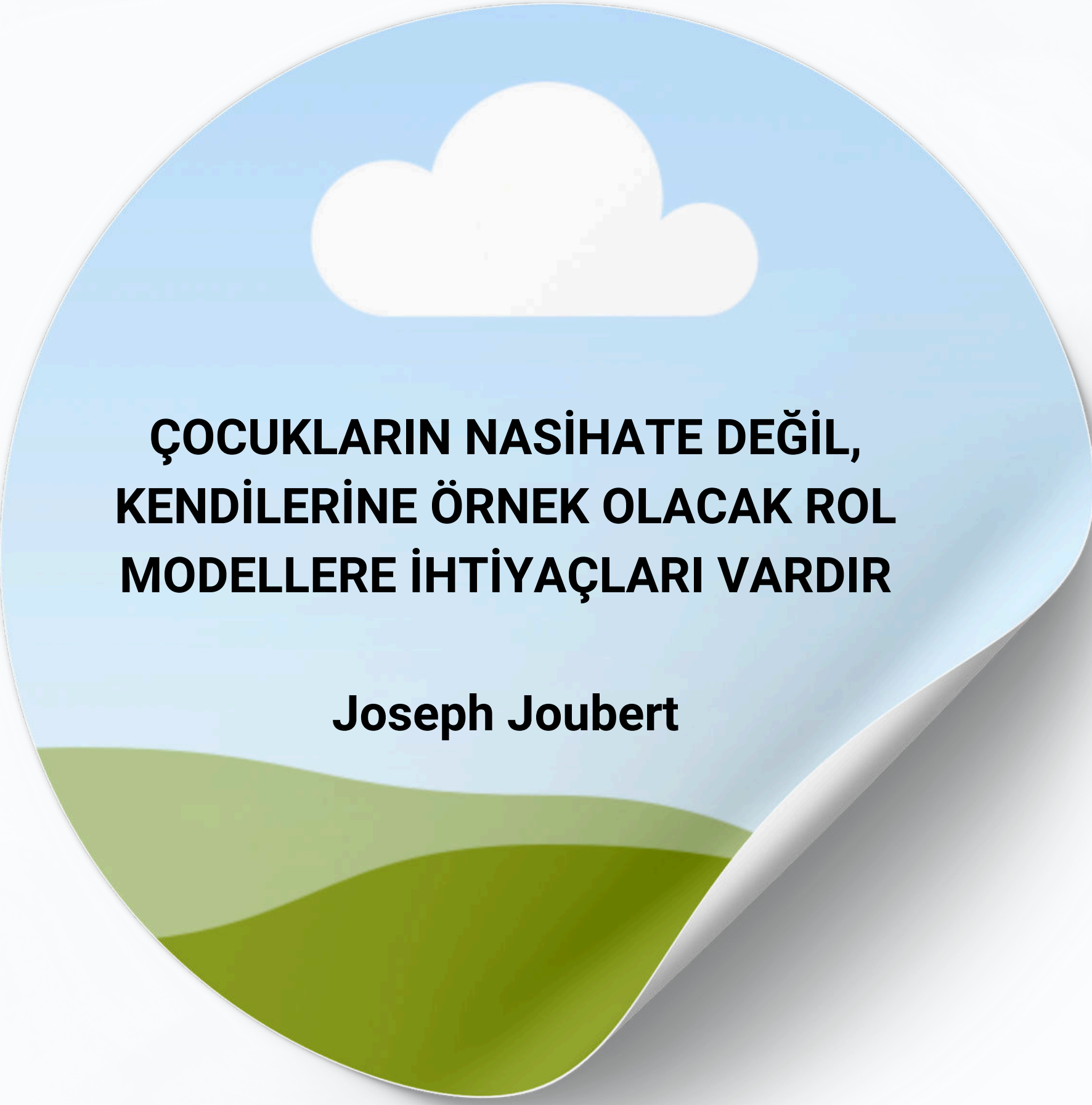
İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA AHLAKİ GELİŞİM

- Bu yaş çocukları, şikayet etmeyi de çok severler. Bu onların ahlaki gelişimde kuralları katı bir biçimde algılamalarından ve davranışın ardındaki niyeti henüz dikkate alamamalarından kaynaklı olabilir.
- Çocuklarda, iyilik ve kötülük kavramları önce ana babanın beğendiği ve beğenmediği davranışları ile ilgili olarak gelişir. Bir davranış, anne-babanın beğenip beğenmemesine göre iyi veya kötü sayılır. Ancak bu çağda iyilik ve kötülük kavramları daha genişler ve genelleşir. Çocuklar, “Söz dinlemek ve yardım etmek iyidir”, “Başkalarına zarar vermek fenadır.” gibi bir takım değer yargılarına varabilirler. Çocuklar, davranışlarının büyükler tarafından beğenilmesine önem verirler, bunların daima doğru ve iyi olarak değerlendirilmesini isterler. Yanılmak, kusurlu görülmek onları çok endişelendirir.
- Bu dönemde çocukların ahlaki yargılarında benmerkezcilik egemendir. Bu dönem “ceza-boyun eğme” evresidir. Kurallara, cezalandırılmamak için boyun eğilir, kuralların doğruluğuna inanıldığı için değil. Çocuklar bu evrede bir davranışın doğru yada yanlış olduğuna ilişkin bir yargıda bulunurken, o davranışın sonuçlarına bakarlar. Cezalandırılmışlarsa yapılan davranış doğru değil, cezalandırılmamışlarsa doğrudur.
- Arkadaşının eşyasını alabilir: “Ben ve başkaları” anlayışı 8 yaşından sonra gelişir. Onu yargılamadan, ayıplamadan bu alışkanlığından vazgeçirmeye çalışın.

ÇOCUKLARINIZIN GELİŞİMİNE YARDIMCI OLMAK İÇİN NELER YAPABİLİRSİNİZ?

- Çocukların fiziksel aktivitelerine teşvik ederek, spor yapmalarını ve aktif oyunlar oynamalarını sağlayın.
-
- Çocukların merak duygusunu besleyin ve onları öğrenmeye yönlendirin. Soru sormalarına izin verin, keşfetmeleri için fırsatlar yaratın. Kitap okuma alışkanlığı kazanmalarını destekleyin.
-
- Çocukların sosyal ilişkiler kurmasına yardımcı olun. Arkadaşlarıyla oynayacakları ortamlar yaratın ve paylaşma, empati gibi duygusal becerileri geliştirmeleri için rehberlik edin. Duygularını ifade etmeleri için onlara destek olun.
- Çocuklarınızla açık, saygılı ve sevgi dolu bir iletişim kurun. Onların düşüncelerine ve duygularına değer verdiğinizizi hissettirin. Onlarla zaman geçirip, onların dünyasına ilgi gösterin.
- Çocuklara uygun sorumluluklar verin ve kuralların neden önemli olduğunu anlatın. Disiplin anlayışınız tutarlı ve yapıcı olmalıdır. Onlara sınır koyarken aynı zamanda bağımsızlıklarını da destekleyin.
-
- Çocuklara doğru ve yanlış kavramlarını öğretirken, kendi davranışlarınızla örnek olun. Onlara dürüstlük, adalet, saygı ve yardımseverlik gibi değerleri aşılayın.
- Çocuğunuzun eğitim sürecine dahil olun. Öğretmenlerle iletişim kurarak, çocuğunuzun akademik ve sosyal gelişimini takip edin. Okul etkinliklerine katılarak ona destek olun.

**ÇOCUKLARIN NASİHATE DEĞİL,
KENDİLERİNE ÖRNEK OLACAK ROL
MODELLERE İHTİYAÇLARI VARDIR**

Joseph Joubert